

“ “”
”

Úvod do japanistiky 10. přednáška -TABULE

Flóra kalendářně (rostliny typické pro jednotlivé doby roku):

január-marec

meruňka **ume** – východoasijský druh meruňky (sl. marhule) meruňka japonská (sl. marhuľa japonská)
Prunus mume

v uměleckých překladech i jako „prunus/slivoň“ a zcela **nesprávně** jako „švestka (sl. slivka)“ –
v Japonsku naše švestky nerostou! Nejbliže k nim jsou *sumomo* podobné renklódám a blumám)

koniec marca-apríl

třešeň **sakura** – japonský druh třešně, vyšlechtěný do bohatě kvetoucích kultivarů, které ale mají
jenom drobnou suché plody – sakura ozdobná či třešeň pilovitá *Prunus serrulata*

máj

vistárie (sl. vistéria) **fudži**

paulovnie (sl. pavlovnia) **kiri** (pavlovnie plstnatá *Paulownia tomentosa*) umělecky překládána i jako
„pavloň“ (Fiala)

“

”

máj-júl

azalky **cucudži** (*Azalea japonica*, mnoho kultivarů s velikými květy, ale odlišné od rododendronů)

september-október

osmant **mokusei** (lat. *Osmanthus sp.*, **chybně** překládán jako „skořicový květ“, v angl. též „laurel“)

tráva ozdobnice (sl. ozdobnica) **susuki** (ozdobnice čínská, sl. ozdobnica čínska *Miscanthus sinensis*, angl. Japanese pampas grass, podle čehož **chybně** v č. i „pamp(as)ová tráva“)

október-november

dozrávají **kaki** (kaki, tomel, hurmikaki, churma, sl. ebenovník rajčiakový *Diospyros kaki*, angl. persimon, sharon fruit)

november-december

rubínové a žluté listy japonských javorů **momidži** (javor dlanitolistý, sl. javor dlaňolistý *Acer palmatum*)

květou (až do března) kamélie **cubaki** (kamélie japonská, sl. kamélia japonská *Camellia japonica*)

a jejich skromnější příbuzné **sazanka** (kamélie sazanka, *Camellia sasanqua*)

dozrávají různé citrusy (napr. **juzu** *Citrus junos* či mandarinky - **mikan**)

Spätosť s prírodou a rastlinným svetom v japonskom staroveku:

-severné ženské oddelenie Cisárskeho paláca sa delili na „dvory“ pomenované podľa rastlín, ktoré ich zdobili (1. kapitola Gendžiho: Dáma z Pavlovniovej komnaty)

-na kvitnúcich vetvičkách sa posielali listy (citrus, sakura)

-sviatky – niektoré sú späté s rituálnymi rastlinami. Zdobia (zdobili) sa nimi účastníci sprievodu, niekedy aj budovy (- napr. puškvorcom)

Tango-no sekku, slávnosť mužnej sily – puškvorec (puškvorec obecný, sl. puškvorec obyčajný, *Acorus calamus*) ve starojaponštine „*ajame*“.

Kjótsky sviatok Aoi-macuri – **aoi**: prekladateľský problém

Niekoľkokrát sme spomenuli rastlinný názov AOI.

Ide o rastlinu, moderný botanický názov „*futaba-aoi*“, kopytník *Asarum caulescens*, nenápadná dvojlistá bylina kjótskych lesov. Po anglicky sa nazýva wild ginger, pretože jej dužinatý koreň má chuť podobnú zázvoru.

Rastlinný názov *aoi* sa však vyskytuje aj v názvoch iných rastlín, napr. *tači-aoi* alebo *beni-aoi* je č. topolovka rúžová – sl. ibiš ružový *Alcea rosea*).

Tento druh sa však v angličtine nazýva "hollyhock". V Kjóte sa mylne rozšíril práve tento preklad pri anglickom ekvivalente Aoi macuri – "Hollyhock Festival", hoci by malo byť "Wild Ginger Festival", pretože v prípade sviatku ide o úplne iný druh rastliny, ibaže v japončine náhodou majú obe rastliny podobný názov.

Rastlinná metaforika a konotácie, ktoré vyvolávajú názvy jednotlivých rastlín, je v japonskej kultúre veľmi dôležitá od najstarších čias. Práve v prípade aoi viedol omylom zavedený anglický preklad "hollyhock" napokon k nešťastnému prekladovému riešeniu v češtine, kde mýlnym chápaním "hollyhock" ako "holly" – tj. cezmína – sa rozšíril preklad rastlinného pojmu "aoi" ako cezmína, čo je však botanicky aj kulturologicky nesprávne. Tento preklad navyše vyvoláva dojem "pichľavosti" cezmíny, čo je úplne v rozpore s pocitom z pôvodnej rastlinky "aoi", ktorá je mäkká a oblá a jej listy sú veľmi jemné. Práve táto konotácia mäkkosti, jemnosti a nenápadnosti bola rozhodujúca pri mene významnej postavy v Rozprávani o Gendžim - dámy Aoi, ktorej meno v českom preklade vystupuje ako "pani Cezmína".

ČAJOVNÍK (*Thea sinensis* / *Camellia sinensis*, angl. *tea* / *tea bush*) (**pozor**, není to australský *tea tree* (*Melaleuca*, *Melaleuca alternifolia*), zdroj léčivého oleje!)

o tejto problematike bližšie v mojom príspevku na orientalistickom blogu:
<http://orient.blog.sme.sk/c/267601/Tea-tree-nie-je-cajovnik.html>

Fig. 5. Kamel's drawing of 'Tchia' or the camellia (© Maurits Sabbe Library, Katholieke Universiteit Leuven, S.J. F° HS 112 K CAME 1700*, f. 234).

Linné pomenoval čajovník aj kaméliu na počesť Jiřího Josefa Kamela (1661-1706), brnenského rodáka, ktorý ako farmaceut odišiel na Filipíny, kde pôsobil ako lekárnik, lekár a prírodovedec popisujúci miestnu flóru a faunu.¹ Kamelov nákras čajovníka „Tchia“:

Čaj:

kóča (čierny čaj)

úronča (oolong, hnedý čaj)

rjokuča – zelený čaj:

Nihonča:

senča, hódžiča, banča(kukiča)

Z najjemnejších mladých výhonkov: gjokuro („nephritová rosa“) a mletý čaj mačča (používa sa v čajovom obrade).

Tradičné umenia:

Pyramídová štruktúra učiteľov

Štiepenie na rjúha (smery, školy)

Čajový obrad (sadó, čanoju. očakai): zakladateľ Sen-no Rikjú, 3 hlavné smery

Nó: 5 hlavných smerov

Kódó: cesta vôní, vôňový obrad

¹ Tel dokument: <https://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/10095359265-georgius-josephus-camel/30629535007>

Používá se dřevo ze stromu *Aquillaria* „aloové drevo“ (angl. *aloewood* – odvozené z gréckeho „hé aloé“ a hebrejského „allóth“. angl. také *agalloch* – z indického názvu „agaru“.) macerát z aloového dřeva je známý pod arabským názvem „OUDH“ (výsl. [úď]) a je nejdražším parfémem na světě. Používá se jako přísada do mnohých parfémů. Oblíbený je hlavně na Blízkém východě.

V Japonsku se aloové dřevo nazývá *džinkó* a ve sféře vůňového obřadu *kódó* se mu říká „*kóboku*“ – dosl. vonné dřevo (sk. voňavé drevo).

Mimo kódó:

používanie iných tradičných **vykuřovadel**: (kadidlo = speciální živica)

senkó = tyčinky.

o-kó = dražšie vôňodymné výrobky. Rozličné zmesi aloového dřeva a iných přísad. Používa sa aj santal, ale menej.

S

S